

**СПРИЯННЯ ЗАЙНЯТОСТІ
ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ:
ВИМОГИ ЗАКОНУ І
СТИМУЛИ ДЛЯ БІЗНЕСУ**

**ФОНД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ**

Чому це важливо?

Сприяння зайнятості особам з інвалідністю, значна частина яких є маломобільними – важлива соціальна функція держави по відношенню до суспільства.

У XXI столітті Україна прагне побудувати соціальний простір безбар'єрності – це означає створення реальних рівних можливостей для усіх громадян.

Лібералізація трудових відносин в Україні викликана негативними чинниками, такими як воєнний стан і пандемія, однак це відкриває нові можливості для працевлаштування осіб з інвалідністю.

В умовах гострого дефіциту кадрів, особливо у сфері виробничих спеціальностей, що виник через війну та міграцію українських біженців за кордон, інтеграція людей з інвалідністю в економіку країни – реальний вихід для стабілізації ринку праці.

Працевлаштування осіб з інвалідністю – це вирішення ряду соціальних питань цієї категорії населення, головним чином – сприяння їх економічній незалежності та добробуту.

Правове поле України щодо захисту права на працю для осіб з інвалідністю

Згідно з українським законодавством, людина з інвалідністю має всю повноту прав, закріплених Конституцією та законами України. Будь-яка дискримінація за ознакою інвалідності заборонена в Україні. Держава зобов'язується створити належні умови для життя, праці та соціалізації людей з інвалідністю на рівні з іншими громадянами. Уряд несе відповідальність за соціальний захист таких людей. Основоположним законом, який визначає державну політику щодо зайнятості осіб з інвалідністю, є Закон **«Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»**. Окрім того, низка законів, постанов та міжнародних конвенцій, які підписала Україна, регламентує різні аспекти соціального захисту та працевлаштування людей з інвалідністю:

Захист права на працю для осіб з інвалідністю

- I. Конституція України
- II. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13 грудня 2006 року
- III. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року
- IV. Кодекс законів про працю України
- V. Закон «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»
- VI. Закон України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"
- VII. Закон України "Про охорону праці"
- VIII. Закон України "Про відпустки"
- IX. Закон України «Про зайнятість населення»

**перелік законодавчих та нормативно-правових актів не є вичерпним*

Захист права на працю для осіб з інвалідністю

- i. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 червня 2023 року № 553 «Деякі питання організації працевлаштування осіб з інвалідністю»;
- ii. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 р. № 70 «Деякі питання реалізації норм Законів України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» та «Про зайнятість населення»;
- iii. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2023 р. № 120 «Деякі питання соціального захисту осіб з інвалідністю»;
- iv. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 1836 «Про реалізацію статті 18-1 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»»;
- v. Постанова Кабінету Міністрів України від 08 вересня 2015 р. № 696 «Про затвердження Порядку здійснення заходів сприяння зайнятості, повернення коштів, спрямованих на фінансування таких заходів, у разі порушення гарантій зайнятості для внутрішньо переміщених осіб»;

Захист права на працю для осіб з інвалідністю

- vi. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 лютого 2023 р. № 124 «Про затвердження Порядку надання роботодавцям компенсацій за працевлаштування зареєстрованих безробітних»;
- vii. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2023 р. № 338 «Деякі питання надання роботодавцям компенсації єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за працевлаштування на нові робочі місця»;
- viii. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 06 вересня 2010 р. № 270 «Про затвердження Інструкції з надання фінансової допомоги на поворотній і безповоротній основі та цільової позики за рахунок сум адміністративно-господарських санкцій та пені, що надходять до державного бюджету за невиконання нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 20 жовтня 2010 р. за № 954/18249.

Захист права на працю для осіб з інвалідністю

Захист права на працю для людини з інвалідністю та механізми його реалізації держава покладає на відповідні органи.

Згідно з Положенням, що регламентує діяльність **Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю**, одним із основних завдань є забезпечення в межах своїх повноважень реалізації заходів щодо зайнятості та працевлаштування осіб з інвалідністю, зокрема, **сприяння створенню робочих місць**.

За офіційними даними, станом на кінець 2023 року в Україні налічується більш як 2,7 млн людей з інвалідністю працездатного віку. Офіційно працює – лише шоста частина – трохи більше 400 тисяч осіб. Тобто, більш як 2 млн українських громадян залишаються поза межами активного соціально-економічного життя країни.

Відповідно до українського законодавства, на бізнес покладено **обов'язок** щодо працевлаштування осіб з інвалідністю.

Стимули для бізнесу

Соціальна реабілітація людей з інвалідністю – це комплекс заходів, спрямованих на створення і забезпечення умов для соціальної інтеграції особи з інвалідністю в суспільство, відновлення її соціального статусу.

Забезпечення зайнятості осіб з інвалідністю - один із напрямків соціальної реабілітації. Бізнес, який створює робочі місця для людей з інвалідністю, долучається до **формування суспільства безбар'єрності**, де кожен має рівні можливості для повноцінної участі.

Якщо роботодавець виконує норматив, він може розраховувати на підтримку держави через Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю у вигляді фінансової допомоги, дотацій і позик, компенсацій, податкових пільг:

Стимули для бізнесу

Дотація на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю, зареєстрованих у державній службі зайнятості як безробітні. Підставою для дотації є договір між роботодавцем, територіальним відділенням Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю та центром зайнятості. Максимальний розмір дотації може бути:

- а) 40 мінімальних заробітних плат, якщо таке місце створюється шляхом пристосування устаткування, технічного обладнання на робочому місці або на ділянці виробничої площі;
- б) 100 мінімальних заробітних плат, якщо робоче місце створюється шляхом встановлення основного і додаткового устаткування, технічного обладнання.

Цільова позика на створення робочих місць для осіб з інвалідністю. Є безвідсотковою і надається на підставі договору між Фондом соціального захисту осіб з інвалідністю та роботодавцем зі строком повернення до трьох років із дати отримання коштів.

Фінансова допомога для створення спеціальних робочих місць для осіб з інвалідністю (на поворотній і безповоротній основі).

Дотації

На що?

- На покриття витрат на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю, які зареєстровані в центрі зайнятості як безробітні або такі, що шукають роботу

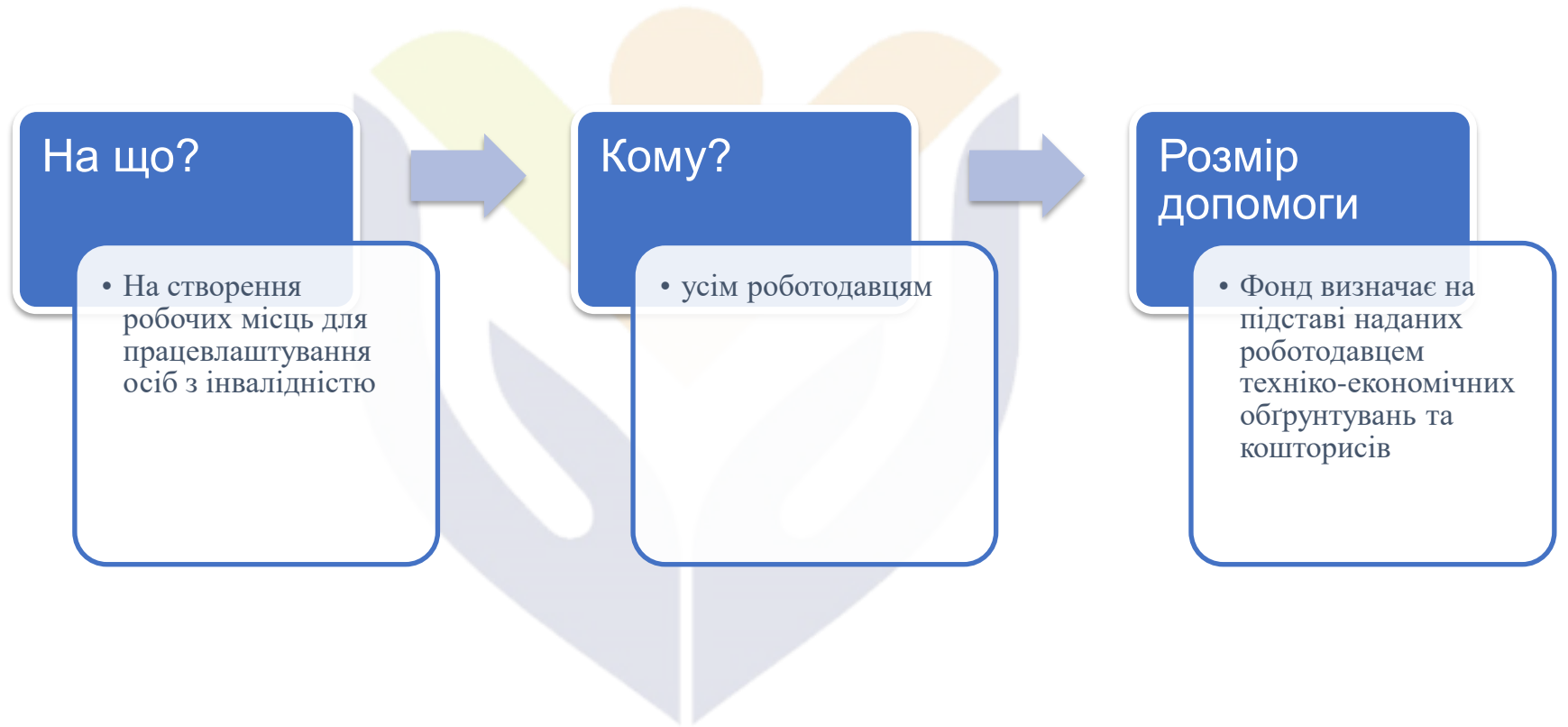
Кому?

- усім роботодавцям, крім бюджетних та неприбуткових установ, організацій

Розмір допомоги

- фактичні витрати на створення спеціального робочого місця, але не більше суми, що зазначена в договорі про надання дотації

Цільова позика

Фінансова допомога

На що?

- Створення робочих місць, у тому числі спеціальних, для працевлаштування осіб з інвалідністю (надається для усіх роботодавців)
- Технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю
- Створення на робочому місці особи з інвалідністю належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов, відповідно до індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю
- На технічне переоснащення виробництва з метою створення додаткових робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю

Кому?

- підприємствам, організаціям громадських організацій осіб з інвалідністю

Розмір допомоги

- Фонд визначає на підставі наданих роботодавцем техніко-економічних обґрунтувань та кошторисів

Переваги працевлаштування осіб з інвалідністю для бізнесу

- ✓ **Фінансова допомога, дотації та позики** від держави на створення і переоснащення робочих місць для осіб з інвалідністю;
- ✓ Сплата єдиного соціального внеску за **пільговою ставкою - 8,41 %** (замість 22%);
- ✓ Компенсація **50 % фактичних витрат на оплату праці** для осіб з інвалідністю;
- ✓ Компенсація фактичних витрат у розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- ✓ **Пільгове оподаткування** для громадських об'єднань осіб з інвалідністю;
- ✓ **Соціальна відповідальність бізнесу** – основа репутаційного капіталу;
- ✓ **Скорочення плинності кадрів**;
- ✓ **Інноваційність** у підходах до організації робочого простору і процесів;

АГС

Адміністративно-господарські санкції

За невиконання нормативу робочих місць для громадян з інвалідністю Законом передбачені штрафи – **адміністративно-господарські санкції** (АГС). Кошти, що надходять до спецфонду держбюджету у вигляді сум АГС від роботодавців, які не виконали норматив, мають цільове призначення та використовуються на соціальну захищеність осіб з інвалідністю.

Цільове призначення сплачених санкцій

Відповідно до ст. 20 Закону, суми АГС і пені, що надійшли до державного бюджету, мають цільове призначення та використовуються Фондом соціального захисту осіб з інвалідністю для:

- ✓ **фінансування** установ/закладів, які проводять соціальну, трудову, фізкультурно-спортивну та професійну реабілітацію осіб з інвалідністю;
- ✓ надання роботодавцям **цільової позики** (на поворотній основі з терміном повернення до трьох років) на створення робочих місць для осіб з інвалідністю;
- ✓ надання роботодавцям **компенсацій**, визначених Законом України «Про зайнятість населення», за умови, що вони забезпечують працевлаштування осіб з інвалідністю з числа зареєстрованих безробітних за направленням державної служби зайнятості;
- ✓ надання особам з інвалідністю з числа зареєстрованих безробітних **компенсацій**, визначених Законом України «Про зайнятість населення»;
- ✓ фінансування **витрат на професійне навчання** осіб з інвалідністю, у тому числі за направленням державної служби зайнятості;

Цільове призначення сплачених санкцій

- ✓ надання **фінансової допомоги** на заходи соціальної, трудової, фізкультурно-спортивної (за поданням Національного комітету спорту інвалідів України) та професійної реабілітації осіб з інвалідністю (відновлення працездатності шляхом забезпечення допоміжними засобами реабілітації, створення умов для заняття фізичною культурою і спортом, оплата навчання та перекваліфікації, створення на робочому місці належних санітарно-гігієнічних, виробничих і технічних умов згідно з індивідуальною програмою реабілітації особи з інвалідністю, випуск спеціальної літератури та аудіозаписів для їх професійної підготовки);
- ✓ надання **фінансової допомоги** на працевлаштування осіб з інвалідністю шляхом створення робочих місць і спеціальних робочих місць, на технічне оснащення діючих робочих місць для працевлаштування на них осіб з інвалідністю та на технічне переоснащення виробництва підприємств, організацій громадських об'єднань осіб з інвалідністю з метою створення додаткових робочих місць і працевлаштування на них осіб з інвалідністю;
- ✓ надання роботодавцям **дотацій** на створення спеціальних робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю, зареєстрованих у державній службі зайнятості як безробітні або такі, що шукають роботу;
- ✓ **фінансування реабілітаційної допомоги.**

Нарахування АГС

Фонд соціального захисту осіб з інвалідністю щороку, **до 10 березня**, в автоматизованому режимі з використанням даних Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування та Централізованого банку даних з проблем інвалідності визначає порушників нормативу робочих місць для інвалідів за попередній рік.

Розрахунок сум адміністративно-господарських санкцій, що підлягають сплаті до бюджету, надсилається через електронні кабінети компаній та ФОПів на веб-порталі е-послуг Пенсійного фонду України.

Інформація про таких роботодавців надсилається до Державної служби праці України для заходів державного нагляду та контролю за працевлаштуванням осіб з інвалідністю.

Роботодавці сплачують суму АГС відділенням Фонду за місцем їх державної реєстрації як юридичних осіб або фізичних осіб-підприємців на рахунки, відкриті в органах Державного казначейства, **до 15 квітня року, що настає за роком**, в якому відбулося порушення нормативу робочих місць для осіб з інвалідністю.

Норматив робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю

Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю» встановлює обов'язкові норми для працевлаштування людей з інвалідністю:

4% – від середньооблікової чисельності штатних працівників за рік для компаній, організацій громадських об'єднань осіб з інвалідністю, фізичних осіб, які використовують найману працю, де працює понад 25 співробітників;

1 робоче місце – якщо у штаті роботодавця працює від 8 до 25 осіб (стаття 19 Закону).

Компанії, громадські об'єднання та ФОПи самостійно розраховують кількість таких робочих місць, яка, за необхідності, округлюється до цілого значення.

Норматив забезпечує існуючий рівень зайнятості людей з інвалідністю, а також є джерелом фінансування заходів із соціальної, трудової та професійної реабілітації осіб з інвалідністю.

Починаючи з 2023 року, інформацію щодо виконання нормативу від компаній до Фонду соціального захисту осіб з інвалідністю надає Пенсійний фонд України.

Норматив щодо працевлаштування осіб з інвалідністю

Закон "Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні" поширює норматив щодо зайнятості осіб з інвалідністю на такі суб'єкти господарювання:

- центральні і місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;
- підприємства, установи і організації (незалежно від форми власності і господарювання, виду діяльності і галузевої належності), їх філії, відділення, представництва, що ведуть окремий облік результатів фінансової та господарської діяльності;
- банки та інші фінансові установи;
- представництва іноземних юридичних осіб (у тому числі міжнародних організацій), які використовують працю найманих працівників-громадян України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- фізичні особи, які використовують найману працю.

Розмір АГС

Залежить від повноти виконання нормативу та кількості штатних працівників компаній і складає:

- € **половину середньої річної заробітної плати** штатного працівника для роботодавців зі штатом від 8 до 15 осіб;
- € **середню річну заробітну плату** штатного працівника за незайняте робоче місце для особи з інвалідністю для роботодавців зі штатом від 16 до 25 людей;
- € **середню річну заробітну плату** штатного працівника за кожне незайняте робоче місце для особи з інвалідністю для роботодавців, у яких працює від 26 осіб.

Порушення строків сплати АГС тягне за собою нарахування **пені у розмірі 120% річних облікової ставки Національного банку** за кожний календарний день прострочення.

Сплату адміністративно-господарських санкцій і пені порушники проводять за рахунок прибутку, який залишається в їх розпорядженні після сплати всіх податків і зборів (обов'язкових платежів).

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ

**ФОНД СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ**

